

«Τι Μαθαίνουμε για την Φιλοσοφία και για τους Φιλοσόφους
στο τέλος του Βιβλίου Ε της Πολιτείας του Πλάτωνος;»

Αλέξανδρος Νεχαμάς
Κέντρον Ερεύνης της Ελληνικής Φιλοσοφίας, 8 Ιουνίου 2022

K1. Πλάτ. Γοργίας 484c5-e1, 485d:

Η φιλοσοφία σου, Σωκράτη, είναι κάτι χαριτωμένο, αν ασχοληθεί κανείς με αυτήν με μέτρο και στην κατάλληλη ηλικία. Αν όμως επιμένει σε αυτήν περισσότερο από του δέοντος . . . θα καταλήξει αναγκαστικά χωρίς εμπειρίες όσον αφορά τα πράγματα για τα οποία πρέπει κανείς να αποκτήσει πείρα, αν πρόκειται να γίνει σωστός, καλός και επιτυχημένος άνθρωπος. Διότι όσοι ασχολούνται με αυτήν καταντούν να μην έχουν εμπειρία σχετικά με τους νόμους της πόλης, ούτε σχετικά με τον τρόπο ομιλίας που οφείλει να μεταχειρίζεται κανείς στις συναναστροφές και στις συναλλαγές με τους ανθρώπους, τόσο στον ιδιωτικό όσο και στο δημόσιο χώρο, ούτε και σχετικά με τις ανθρώπινες χαρές και επιθυμίες, ενώ παράλληλα στερούνται εντελώς κάθε είδους εμπειρίες σχετικά με τις κοινές συνήθειες. Οπότε, όταν εμπλακούν σε οποιαδήποτε ιδιωτική ή πολιτική πρακτική ασχολία, γίνονται περίγελλως . . . {485d} "Όταν . . . δω έναν ηλικιωμένο άντρα να ασχολείται ακόμα με τη φιλοσοφία και να μην την έχει εγκαταλείψει, τότε, Σωκράτη, τότε μου φαίνεται ότι αυτός ο άνθρωπος θέλει πια ξύλο . . . διότι . . . θα καταλήξει να γίνει ανάνδρος και να αποφεύγει το κέντρο της πόλης και την αγορά όπου, όπως λέει ο ποιητής, «οι άνδρες αποκτούν αξιοπρέπεια», και αντί γι' αυτό θα περνάει την υπόλοιπη ζωή του στα κρυφά, ψιθυρίζοντας σε μια γωνιά του δρόμου με τρεις-τέσσερις νεαρούς, χωρίς ποτέ να λέει κάτι που να είναι ευπρεπές, σπουδαίο ή χρήσιμο. (Μετάφραση Π. Καλλιγά)

(Πρβλ. Πολ. ΣΤ, 487c6-d5, όπου ο Αδείμαντος εκφράζει μια παρόμοια γνώμη, η οποία φαίνεται να ήταν γενικά παραδεδεγμένη.)

K2.

Εύθ. 6c9-e6: Αντίθεση μεταξύ του οσίου, του είδους καθαυτό, και της μιας ιδέας (τὸ ὄσιον, ἐκεῖνο αὐτὸ τὸ εἶδος, μία ιδέα) από τη μία πλευρά και τα «ἄλλα πολλά . . . ὄσια» από την άλλη, και τα οποία, όπως θα δούμε και στο τέλος του Βιβλίου Ε, αποκαλύπτεται ότι είναι όλα τους και ὄσια και ανόσια («ὄσια καὶ ἀνόσια τὰ αὐτά, 8a7, πρβλ. a11-12).

Πρωτ. 330b6-e2: Ο μέγας «σχετικιστικής» συμφωνεί χωρίς ενδοιασμούς ότι η δικαιοσύνη είναι κάτι (πρᾶγμα τι) και το ονομάζει η δικαιοσύνη αὐτὸ τοῦτο. Το αυτό ισχύει για την οσιότητα. Ο Πρωταγόρας συμφωνεί ακόμα και με τις «αυτοκατηγορήσεις» και συμφωνεί ότι η δικαιοσύνη είναι δίκαιη και η οσιότης, ὄσιον, χωρίς φυσικά καμία αναφορά στη θεωρία των ειδών.

Πρβλ. επίσης **Πρωτ. 332c2-9**, όπου ο Πρωταγόρας συμφωνεί αμέσως ότι και το ωραίο και το υψηλόφωνο είναι το καθένα τους ένα και έχουν μόνο ένα αντίθετο—το άσχημο και το χαμηλόφωνο. Το λεξιλόγιο που σταδιακά—αλλά όχι ακόμα—ενσωματώνεται στη θεωρία (αὐτὴ ἡ σωφροσύνη, **Χαρμ. 116b6**· αὐτὴ ἡ ἀνδρεία, **Λαχ. 194a3**· ἐν γέ τι εἶδος, **Μέν. 72c7**· ταύτὸν πανταχοῦ εἶδος, **Μέν. 72d8**· αντίθεση μεταξύ του ἑνός εἶδους και των πολλῶν, στα

οποία εμμένει ο Μένων (**Μέν. 74d3, 77a7**· αυτό το καλόν, **Ίππ. Μ. 289c3**), υπάρχει διάσπαρτο στους απορητικούς διαλόγους.

K3. Λαχ. 193e3: ἀνδρείας μετέχειν, **Χαρμ. 158c4:** σωφροσύνης μετέχειν, **Πρωτ. 323a6:** μετέχειν δικαιοσύνης, **Γοργ. 467e7:** μετέχει τοῦ ἀγαθοῦ.

K4. Αριστ., Άν. Πρ. Α.38, 49a33-34: ἦν γὰρ ἐπιστήμη τοῦ τινὸς ὄντος ὅτι τι ὄν. Πρβλ. **Άν. Ύστ. Α.2, 71b25-26:** οὐκ ἔστι τὸ μὴ ὄν ἐπίστασθαι **Άν. Ύστ. Β.19, 100a8-9:** τέχνης ἀρχή και ἐπιστήμης, ἐὰν μὲν περὶ γένεσιν, τέχνης, ἐὰν δὲ περὶ τὸ ὄν, ἐπιστήμης.

K5. Πλάτ. Κρατ. 385b7-8: Ἄρ' οὖν οὗτος ὃς ἂν τὰ ὄντα λέγη ὡς ἔστιν, ἀληθής· ὃς δ' ἂν ὡς οὐκ ἔστιν, ψευδής;
Πρβλ. **Αριστ., Μ.τ.Φ. Γ.7, 1011b26-28:** τὸ μὲν γὰρ λέγειν τὸ ὄν μὴ εἶναι ἢ τὸ μὴ ὄν εἶναι ψευδός, τὸ δὲ τὸ ὄν εἶναι καὶ τὸ μὴ ὄν μὴ εἶναι ἀληθές, ὥστε καὶ ὁ λέγων εἶναι ἢ μὴ ἀληθεύσει ἢ ψεύσεται.

K6. Παρμενίδης, DK Β2.7-8: οὔτε γὰρ ἂν γνοίης τό γε μὴ ἔόν (οὐ γὰρ ἀνυστόν) / οὔτε φράσαις· πρβλ. **DK Β6.1:** χρῆ τὸ λέγειν τε νοεῖν τ' ἔόν ἔμμεναι· **B8.8-9:** οὐ γὰρ φατόν οὐδὲ νοητόν / ἔστιν ὅπως οὐκ ἔστι· **B8.35:** οὐ γὰρ ἄνευ τοῦ ἔόντος, ἐν ᾧ πεφατισμένον ἔστιν, / εὐρήσεις τὸ νοεῖν.

K7. Παρμενίδης, DK Β2.9: ἔστιν τε καὶ . . . οὐκ ἔστι μὴ εἶναι , πρβλ. **B8.5, 20-25.**

K8. Τα ἔργα των τριῶν δυνάμεων εἶναι παράλληλα.

Δηλαδή, η ἐπιστήμη εἶναι
ἐπὶ τῷ ὄντι,
και το ἔργο της εἶναι
τὸ ὄν γνῶναι ὡς ἔχει

ενώ το ἔργο της δόξης, το πεδίο της οποίας δεν γνωρίζουμε ἀκόμα, εἶναι
τὸ ὄν δοξάζειν ὡς ἔχει

και το ἔργο της ἀγνοίας, η οποία εἶναι
ἐπὶ τῷ μὴ ὄντι
εἶναι
το ὄν ἀγνοεῖν ὡς ἔχει

K9. Πλάτ. Μέν. 77d7-e4: Οὐκοῦν δῆλον ὅτι οὔτοι μὲν οὐ τῶν κακῶν ἐπιθυμοῦσιν, οἱ ἀγνοοῦντες αὐτά, ἀλλὰ ἐκείνων ἃ ᾤοντο ἀγαθὰ εἶναι, ἔστιν δὲ ταῦτά γε κακά. ὥστε οἱ ἀγνοοῦντες αὐτά και οἰόμενοι ἀγαθὰ εἶναι δῆλον ὅτι τῶν ἀγαθῶν ἐπιθυμοῦσιν. ἢ οὔ;